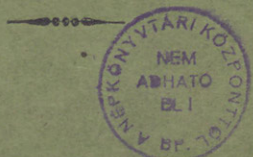

758131

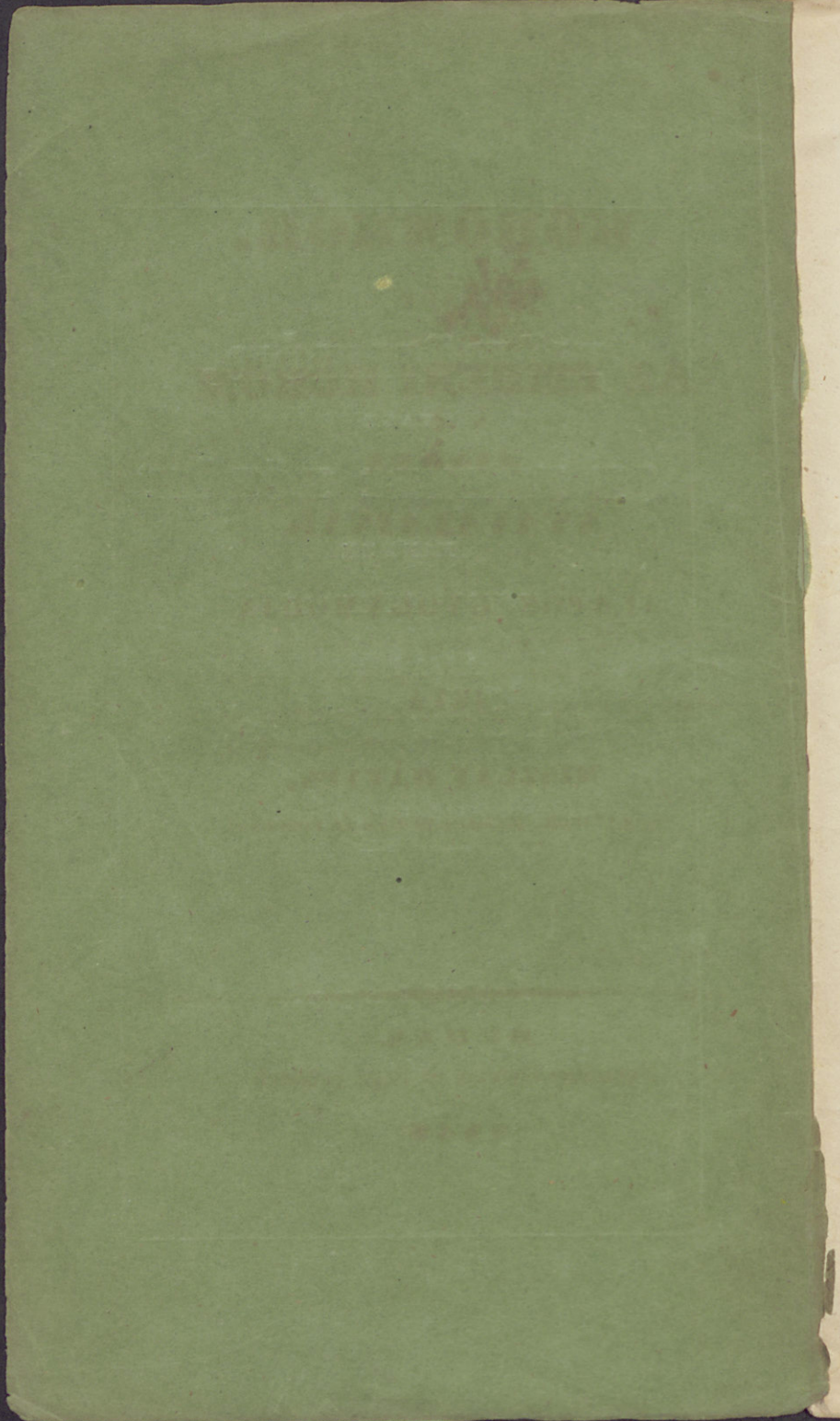
82

Mély 229

KÖRÖMKÓR,
VAGY
AZ EMBERI KÖRÖM'
MINDEN
NYAVALÁINAK
ALAPOS
GYÓGYMÓDJA.

Ára 24 kr. p.p.

Med. g. 229.

KÖRÖMKÖR,

VAGY

AZ EMBERI KÖRÖM'

MINDEN

NYAVALÁINAK

ALAPOS GYÓGYMÓDJA.

IRTA

MISZLAY MÁTYUS,

GYÓGYTANOR, SZEMÉSZ-MESTER ÉS FOGORVOS.

BUDÁN.

Nyomatott Gyurián és Bagó betűivel.

1842.

Mindent az emberért és hasznára; — örködni egészségi jólléte
fölött, — csekélynek tetsző, de érdemileg mindig fon-
tos bajában kórágynál virasztva, irt enyhet nyújtani,
az orvos legszentebb hivatása.

MÉLTÓSÁGOS ÉS FŐTISZTELENDŐ
BEZDÉDI ÉS KIS BÁKAI
BÁRÓ BÉMER LÁSZLÓ ÚR
Ő NAGYSÁGÁNAK,

VÁLASZTOTT DULCINIÁI PÜSPÖKNEK, EGERVÁRI
BOLDOGSÁGOS SZŰZ PRÉPOSTJA, SZ. LÉLEK BÁTH-
MONOSTORI APÁT, EGRİ FŐ EGYHÁZI KANONOK, 'S
TÖBB TEK. MEGYÉK, 'S A' HÉTSZEMÉLYŰ KIR. TÁB-
LABIRÁJÁNAK,

JELES ÉS TÜNDÖKLŐ HONFINAK

EMBERISÉG, TUDOMÁNY, ÉS MŰVÉSZET LELKES VÉDŐJÉNEK,

NAGY KEGYÜ PÁRTFOGÓJÁNAK

HATÁRTALAN TISZTELETE, 'S LEGMÉLYEBB

HÁLÁJA JELÉÜL

A' SZERZŐ.

E l ő s z ó.

Embertársunknak mint hozzánk legközelebb álló lénynek, minden az általános egészségi szabálytól eltérő állapota méltányos tárgya orvos irodalmunknak, miután az orvos hivatása, minden a nyavalák körében szerzett gyűjtvényt följegyezve az időnek, 's ebben a' szenvedő emberiségnek megtartani. A' körömkór részletes leírását elég sajnós — e' tárgyra vonatkozólag orvosaink kellő figyelemre nem méltaták, 's a' tért, mellyen illő helyét betöltendette, gyom és homály borítja, vagy orvos könyveink' özönében annyira szétszóratott, hogy azt feltalálhatni, legtisztább akarat mellett sokaknak lehetetlen. Erőm' gyöngeségének érzetében ez elhanyagolt osztályát a' kór-

tannak azon fontos állást méltánylólag,
mit ujjaink az élet minden viszonyaiban
tanusítanak, felfogván azon nem kevesek-
nek, kik ebben sínlódnak, mellőzvéni
minden kétest, a' leghitelesb kútfők és
tekintélyes egyedek' alapos gyógy módát
alkalmazva, segílyt nyujtani szándéko-
zom. Mennyire sikerült e' czélt megkö-
zelítenem, azt megítélni az igazság el-
fogulatlan barátjára bizom.

Pesten Julius 7-kén 1842.

A' szersző.

Tartalom.

---

1. Előszó.
  2. Átalánosságok.
  3. A' körmök' alkata.
  4. A' körömkór képlete.
  5. A' köröm vérömlenye.
  6. A' körömperczlob.
  7. A' körömbasadásról.
  8. A' köröm húsbanólése.
  9. A' köröm szálfkaság.
  10. A' köröm lágyaság.
  11. A' körömöt képelő felület, vagy a' köröm házának lobja (onychia maligna).
  12. A' vakköröm vagy körömsenyv.
  13. A' körmök éptanos gyakorlata.
-

1. A. ...
 2. A. ...
 3. A. ...
 4. A. ...
 5. A. ...
 6. A. ...
 7. A. ...
 8. A. ...
 9. A. ...
 10. A. ...
 11. A. ...
 12. A. ...
 13. A. ...
 14. A. ...
 15. A. ...
 16. A. ...
 17. A. ...
 18. A. ...
 19. A. ...
 20. A. ...

Átalánosságok.

Ha szélyel nézünk a természet térvilágában létező állatsergek nagy tömegére, 's azok kül idomát, műszerzettséget fegyverzett szemmel kémleljük — megtetszik, hogy a mindenható szellem azok alkotásában bélyegző eltérések, megtagadások, majd káros ismétlésekben gyakorlá erejét, melly nyomon a képtelenségek sok millió alakával találkozunk annyira megszokott dolog, hogy azt mint szellemárnyat egész közönyösséggel engedjük tova vonulni látásunk előtt. E kicsapongás nem annyira felötlő a növény világban, mint álati életünk rideg körében, hol öneszméletünk erejénél fogva, egyes hibáinkali találkozás ezer halálnál sujtolóbb. Mi gyakori látvány a kézen 6- majd 4 ujjat feltűnni; a szájban a rendesen igénylendő 32 fog helyett 28, 36-ot, egyik vagy másik lábon az egész alszár hiányzását — az iszonyatos vízfőt — az ikreket, kétneműeket, 's ezer illy megrázó képek tengerét, mellyek gyakran a teremtő igaztalanság ellen kényszerítnek szót emelni, melly helyzet e szerencsét-

leneket az emberjog, és társas élet² élvezetől megfosztja 's részvétlen elzárja.

Azon megszámlálhatlan nyavalyák tömege között, miket a' gyarló ember csapásul érdemlett, méltó figyelmünket igényli a' körömkór. Az ember, míg egyszerű életmódját folytatván, nem hódolt a' divat² csábjainak, sok olyan kórfajoktól nem ostromoltatott, mellynek okát manap részről életmódjának könnyelmű cseréjében, részint az emberi nemet elkorcsosító kórananyag vészes miségében kell keresnünk. Bebizonyúl ezen állítás, ha a' sok orratlan, félszemű, görbehátú, 's zsugorodott tagu egyedekre csak egy pillantást vetünk, 's állapotjukról tudományosan eszmélünk; mert noha az emberi testben szunyadó kórananyag mint alvó orozlány egy ideig káros következmény nélkül ellappang is, még is később yagy korább borzasztóan megboszúlja magát a' pártütőn, ki annak szent törvényét lábbal taposni merészkedett. Illyen korcsvegyi — legalább alaposan fel kell tennünk — termény a körömkór² osztályában a' vakköröm is, melly magát az újjak végeit működésükben jótékonyan gyámolító körömökben külöli 's nyomja ki, mi annál kellemtlenebb állapot, mert olyan részei idomtalanítatnak el az embernek, mit használságánál fogva szem elől könnyedén el nem rejthet, és így kivétel nélkül átalandó. Ezen bajt

gyógytanilag tekintvén, egészségi hogylétünkre semmi lényeges befolyással nincs, kivévén azon csekély lázas visszahatást, mit a' baj' megszabadítására törekvő természet néha közben előidéz, de a' mi viszont hamar muló és tűnékeny. Más oldalát látjuk a dolognak egészen, ha azt társalgási szempontból vágyunk megítélni. Elmultak az idők, midőn egyedek társas körökben feltűnő testi hibákkal megjelenhetvék a' nélkül, hogy azok botrányul ne szolgálndjanak; az ilyen egyedeket — valjuk meg igazán, körünkben számalombul tűrjük ugyan, de szíves örömet velők nem társalgunk, 's mennyire helyzet és körülmény engedi, azokat kerüljük is, — minek természetes rugója a' bajtöli iszony, 's azon gyöngédség, mivel az illy szánandók iránt lenni köteleztetünk, hogy velők hidegségünk által, szerencsétlen állapotukat legtávolabbról se éreztessük. Mindennapi tapasztalás tanúja, hogy a' körmök vaksága a' társas életben nem ritkán az egyed' életjövendőjére olly lényeges befolyással van, hogy azt sokak, kik e fölött nem eszmélnek, csak távolról sem gyanítják -- egy kényes izlésű hölgyasztalánál, de még szolgálatában sem lát örömet körömkórosokat. Papságra pedig egyáltalán nem alkalmaztatandók. Némbereinket tekintvén, állításomat leginkább igazoltnak látjuk, kik nek e szerencsétlen állapot gyakran azon szép

hivatásnak teljesítésében szolgál gátul, mellyre őket a' természet rendeltetésöknél fogva felhíni méltányosnak találta, mert van rá példa, hol az anya körömkórát kisdede a' világra hozta magával mint öröklöttet. A komoly férfi — e természet királya — veendő neje szép tökélyei között, mellyel e nemet az istenség gyöngéd keze felruházta, joggal igényelheti, hogy az semmi olyan hibától bélyegzett ne legyen, mi által mások ellenében pirúlui kényszerüljön, önkeblében pedig a' megbánás legóriásb kigyóját felköltse, 's egész élet csendét szétdúlja. Az olyan nős pár életégén ritkán mosolyg a szerencse csillaga — lassankint hűlni kezd a' kölcsönös becsülés és tisztelet, 's gyakran e semmiségnek látott baj elég eszköz, hogy általa egy élet boldogság dulassék szélyel. Az ámulás pillanatai a' hideg bíráló ész felocsudtával eltűnnek, 's az ébredés a legborzasztóbban ragadja ki varázs világának csalékony gőzéből. Legyen a' nő bájos mint a' természet' legszebb virága, mellynek hímporát zephirek csókdozzák; legyen szelíd mint angyal, melly a testesült jóság, ha azon kiegészítő szépséget, melly egész lényén előmlik, a' legparányibb alkatási hiba rutítja — meleg vonzalmunk, szívünk szerelem' vihara, mellyel mint fürge méh a' rózsa kelyhet körül röpössük, elhanyagló, 's a' láncz, melly a' bizalom 's szerető szív' érzelem ár-

ján fészítetett meg lassankint tagoland, 's gyakran végkép is elszakad. Hányszor sohajtunk föl, ha illyet zongorán a' hangok' legszebbjeibe merülve látunk játszani: vajha e rózsa-újjakat e bélyegző rügy megkimélte volna — hányszor, ha pipere asztalnál fönséges bájai kiemelésének törekvésében lepjük meg! 's mi únt, mi kényszerítő az illy kezekből a' legközönyösebb tárgyat is elfogadni! főleg ha udvarias lovaga a' szép nemnek az elfogadó, 's a' nyujtott kedves kézre csókot nyomni illedelem és kötelesség. Nem képzelek egyetlen szép lelkű nőt, nem az élet' arany álmain merengő kedves lányt, ki e rútalom szennyes alakától menekülni ne vágynék. Az, hogy keble szentségét: férje szerelmét könyelműsége daczán el ne játssa — ez hogy a' lépre szált kegyencz kellemeit latoló ítélet mérlegéhez csak egy porszemnyivel se járuljon, mi által az élet örömein táplált kölcsönös szerelem hideg közönyösséggé fajulhatna át. Ez egyes vonásokat, mennyire azok a' férfi nemet érdekelhetik szinte óhajtjuk szemügyre venni, azon hozzájárulással, hogy körömkórban sínlódó férfival se társalogni, se kezet fogni egyáltalán nem igen érzünk hajlandóságot, főleg ha még azon tapasztalati eredményt is méltányoljuk, melly azt ragályosnak bélyegzi.

Ki azt hinné, hogy a' körmök az embernek nem ép olly szükséges kellékei, 's hogy az mint nélkülözhető tárgy ápolatlan növekedhetik, vagy romolhatnak — annak valóban igen fonák értelme lehet azon mérték-irányról, mellyet az emberi testen olly remek öszhangban létezni tapasztalunk, hogy legkisebb a' szépség törvényeit kiegészítő résznek elhalása annak összes bájait megcsontkítja, 's kellemeiből igen sokat levon. Higyjük el a' természetben ok nélkül mi-sem létezik, miként a' legkisebb porszem mit lábainkal taposunk, vagy a' legsiványabb gyom mit érzéketlenül széllyel dulunk, a' természet nagyszerű bájainak kerek egészéhez ép olly szükséges anyagrész, hogy nélküle egy legszentebb törvénye — a' megtartás gúnyoltatnék meg. Körmeink a' kívül, hogy az a' tapintó érzékét, mellynek fészke újjaink végébe telepített működésében lényegesen elősegíti — különös erő kifejtésre is szentelvék, mit azon ellennyomás által is tapasztalunk feltűnni, mellyet azok valamely tárgy erőteljes megragadása alkalmával gyakorolnak egész lényünkre. A' billentyüs hangszeren működő zenész köröm hiányában nem működhetik olly élénken, 's légi könnyűséggel mint azt gyakran a' zene tartalmának sebes rohanása igényli, melly állapot a' lábokra vonatkozólag is alkalmazható, t. i. a'

járás, sebes láb mozgatás, az ujj perczeket működésökben gyámolító körömlap hiányában csak tökéletlenül történhetik, mert azok fő kellékeiktől, támpontjuktól megfosztatvák, 's azon helyzetet szülik, mi a' látgyöngét környezi, ha szemüvegét véletlenül honfelédé. *Szóval: foszd meg az embert körmeitől 's látandod a' kívül, hogy szépsége összhangját megsértéd, kézi haszonvehetőségétől nagy részben gátolva leend.* Ezek tetteleg létező képek az életben, mi mindazt bizonyítja, hogy a' természet e' jótékony fegyvert nem ok nélkül tűzte újaink végére, 's szükséges voltát azon okföbül is meríthetni, mit azon esetben állít föl, ha az újak végpercei elszakadvák — t. i. a' körmöt a' következő új perczen — ámbár mint tapasztalhatni nem olly kellem és tökélyel — ügyekszik vissza pótolni.

A⁴ körmök alkatáról.

A⁴ körmök fontosságát és érvényességét az élő emberre azon körülmény is igazolja, mit őseink azok érettségére vonatkozva, magzataik rendes korúságának megítélésében mint ennek legbiztosb hévmérőjét tekintették, 's melly gyakorlat annyira korszerűvé lón, hogy kétséges esetekben manap sem átallunk hozzá

folyamodni. A' körmök kifejlési szakát a' magzatban következő rendben látjuk váltokozni: az ötödik hónap végével midőn a' sajtmáz, melly a' magzat egész testén elterül — képződésnek indul, jelennek meg a' körmök is, mellyek azonban még ekkor fehér lágy 's rövidek ugyan, de már a' következő hatodik hónapban kellő átalakulást nyervén szarusodni kezdenek, melly termődési életfolyam a' nyolczadik hónapban sem mutat némi lényegesb változást; a' kilencz 's tizedik hónapban mint a' magzat nádra-életének zárszakában, látható átalakulás jellemzi t. i. az előbbi rövid gyöngye körömalak kemény, szilárd 's hosszudaddá válik. Az így fokont kifejlett körmök a' bőr rétegterületéhez tapadvák, 's a' bőrrovátkok, mellyekben támadnak mint kezdetei egyes szemcséknek tekintendők, következőleg a' szőrök és bőr között közepen állnak, miután kiválólag az első gyökéből és csak részletesen az utolsó felülegéből, mellyet fednek, képeztetendők. Ez átlátszó, fehér, hajlékony és rugékony szarulapoknak sajátképi képző műhelye a' köröm gyököket befoglaló bőrtok, melly itt edénydus szemcsékkal bővelkedvén, a' köröm anyagot választják el, melly vastag, szivacsos, hosszúdad alakú, edénydús — egyenleges barázdák által elválasztott szemölcsök az alattuk fekvő bőrt, melly a' csont-

hártyával szorosan összefügg egész a' kör-
mök közepéig kísérik, 's az érintett műkö-
désre: köröm anyag elválasztásra szentelvék.
A' felbőr a' körmökkel következő összefüg-
gésben áll: a' köröm közvetlen érintésben le-
vén a' bőrrel, a' körmök gyökét fedő bőrt meg-
haladva tovább fut, erre visszatüremlik, 's
az úgynevezett köröm szegélyt képezvén a'
köröm felületébe megyen át; oldalt 's melől
mindenütt a' körmökre tapadva az ujjak vé-
geig hatol, 's ott vész el, hol a' szemölcs-
sor kezdődik, azon lágyszövetben, melly ez,
és a' köröm közt fekszik, 's rá tapadván a' ke-
ményedésnek indult körömannyal malphig-
nyákjához hasonlóval elegyül. Jelen szabály
által van a' köröm a' felbőrrel minden oldali
összefüggésben. Nékor a' körmök rétege, színe
és vastagsága igen különbözők. A' körmök
hátlapján létező barázdás vonalak nem egye-
bek mint csupán lenyomatai az alatta fekvő
szemölcsöknek, 's nem valódi rostok, mert
ezt, ha meglágyítatik, könnyen keresztül
szakíthatni. A' köröm hosszan nő, a' gyököt
szegélyző bőrtokból, melly egyszersmind kez-
det pontjai az újon képzendő körömnak, ezen
gyökszélre folyvást új redők tolnak, mellyek
az imént képzett részt a' tokból az újhegy
felé erőtetik, mi leginkább bizonyos a' körmön-
teendő jegy, önkint készített lyuk, vagy be-
festés által tapasztalható, mennyiben ezek

két, három hónap multán a' köröm végszélén szemlélhetendők. Egyes fehér pettyek a' körmökön, — máskint körömvirágok — nem egyebek mint a' körömananyagot létesítő szemölcsök beteges elválasztása, mi leginkább tavasszal 's szőke egyedeknél jelenkezik. A' köröm gyökénél legvékonyabb 's legvastagabb annak szabad végszéle. Színök bája ez alattuk fekvő edénydús hártától függ. Ha betegségtől elpusztítatik, a' bőrrovátkaiban elhintett szemölcsök, mint körömananyagot elválasztó műszerek által pótoltatik vissza, melly eleinte fehérded, lágy, 's csak fokonsinti növéseivel nyer bizonyos keményded alakot, melly szinte a' folytonos vissza helyzés terménye. Olvaszthatók savanyban 's maró lugsóban. Vegyelemeire nézve áll: szaruanyagból, állandó főzés által nyert kevés mennyiségű 's vízben olvadékony álmányból, melly majd kocsonya tárgy, majd nyáktárgy lenni tetszendik.

A' körömkór' képlete.

A' körmök szövegét betegesen megváltoztató kórnekem, mellyekről e munka tüzetében értekezendem, következő rovatba sorozandók.

- a) A' köröm vérgyüleme ;
- b) „ perczlob ;
- c) „ hasadás ;
- d) „ húsba nőlés ;
- e) „ szálkaság ;
- f) „ lágság ;
- g) A' körmöt képelő felület vagy körömházának lobja ;
- h) vakköröm vagy körömsenyv ;
- i) A' körmök éptanos gyakorlata.

A' köröm' vérgyüleme.

A' körmök vérgyüleme általán a' különbéle nagyobb vagy csekélyebb sulyú erőműves hatások terménye, melly az ujjakra nehezülvén, a' körmök alatti sejtszövetben véráradás hozatik elő. E jelentőség nélküli kór orvos figyelmünk tárgya csak annyiban lehet, mennyiben az gyakran veszélyes köröm percz lobra szolgál alkalmúl. Különbén a' természet egyszerű működése — a' felszívás többnyire minden gyógysegélyt szükségtelessé tesz. Lehet azonban eset, hol az mint gyógyítandó tárgy ötlük fel, ekkor az egyszerű hidegvíz, eczetes víz, ólmos vizek 's a' t. jótékony hatásukat el nem hibázzák,

melly egyszerű gyógybánás még akkor is javalandó, ha a' vérgyülem sérelmes zúzás és szagatással lenne csatlakozott, addiglan, míg a' tán kifejlendő lob' jelleme szerint az orvos más cselekvényre nem biratik mi, alább a' körömpercz lobnál terjedelmesen látandó.

Körömpercz lob.

A' körömpercz lob taglatára térvén, kedves kötelességet vélek teljesíteni, ha ezen a' szenvedőt annyira gyötrő bajt, mivel az orvosnak pályáján találkoznia olly gyakori eset, minden kimerítettsége mellett is, tekintélyül azon kórfaokra, mellyeknek alapul szolgál, vagy azok kifejtésére, előidézésére befoly ismételve, 's némi észrevételek és tapasztalati adatokkal bővítve előadom.

Ez az az emberiség minden életkorában, 's neménél jelenkező kórállapot, miként azt a' tapasztalás igazolja, kizárólag a' láb és kéz ujak körömperczein külekezik, 's széke a' hevesség fokozata szerint, sebészileg négy osztályra szakad, miket következőkben vélnünk röviden központosíthatni.

a) A' csekély terjedelmű felületes lob, a' köröm tövén vagy oldalán mutatkozik, a'

fájdalom és daganat a' lobjelleme szerint majd korlátozott, sokszor pedig tulérzékeny egyedeknél majd elviselhetné válik, mit az ujak idegszerességében kell keresnünk, főleg ha a' lob a' felbőr alatt tünekező genyizzadáással végződik, mi többnyire meg nem gátolható eredmény, 's mi gyakran az újlag visszapótlandó köröm leesésnek szolgál alkalmúl, melly esetben javalandó a' légbefolyást, valamint minden erőműves érülést a' körömré szorgosan kerülni, ne hogy megkeményedés által elidomtalanuljon vagy is vak körömkór' oka legyen.

b) Az igen élénk, és nagy fájdalommal járó lobjészke az ujak bütykös végein a' bőralatti finom sejtszövetben nyilatkozik, 's a' fokunkint öregbülő daganat folytában beálló bőrfeszülés a' fájdalmat mind inkább növeli, 's kiállhatlanná teszi, melly addig tart, még az uj a' genytől, mellynek hülámzata nem igen észlelhető a' törekvő természet működése, vagy mesterség által meg nem menekül.

c) Az ujak tenyér lapján mutatkozó nagy 's fel egész a' vállig terjengő fájdalmas lob, az inhüvelyben tanyázik; az ujjon a' daganat csekély ugyan, de a' karon és kézen gyakran olly terjedelmes, hogy annak moz-

gékonyágát — legalább egy időre fölfüggeszti. — A' bajt többnyire heveslobláz kíséri. A' tenyér felületét duló fájdalom a' közép hüvelyk, 's mutató ujjak nyavalgását jellemzi; ellenben ha az alkaron fel a' hónalyig terjed az, a' gyűrű és kis új érdekelteik általa. A' genyhullámzást mély fekvése miatt érezni nem lehet, mitől a' csonthártya gyakran megtámadtatván, az ujj perczek romlása idéztetik elő.

d) A' gyulladás a' csonthártyában alapul; fájdalomgazdag napot gyötrelem duzsáj vált föl; itt a' fájdalom a' kéz és alkaron túl nem nyomúl; a' nyavalgó ujjat nem jellemli daganat, de genyhamar mutatkozik, mellytől a' csont is hamar megsérül.

E' kor' négy fokozata váltakozva lepi meg a' szenvedőt; valamint a' daganat, 's az ezt szülő lob is a' kéz és kar különbféle részein, különbféle árnyéklat és alakban mutatkozik, mellyekben fájdalom dühöng. Gyakran megtörténik, hogy a' kór kisebb fokról nagyobbra emelkedik elhanyaglás, néha a' tagban rejlő hajlamok által. Megjegyzendő továbbá, hogy ugyanazon egyed néha körszakilag szenved általa.

E' kórt szülemelő okok nem gyéren felfedhetlenek, a' nedvek korcsvegye csúz kösz-

vény, meghülés, erőművi hatások zúzás, metszés, szúrás varró vagy gombostővel és egyebekkel, főleg ha az uj sebből aránylag kevés vér folyt ki, 's mint ilyen gyógyítás tárgya nem lön.

A' körömperczlob különféle fokaihoz mért gyógybánás, annak természete szerint különböző, abban mindazáltal a' legnagyobb sebészek is megegyeznek, hogy az fejlőd-jék ki bármellyik rendszerben — kezdetben mindig lobellenes. Elrendelvén azért a' növényi szigorú étrendet, kórelőzőleg a' hívesítő hashajtók — a' körülményekhez képest — tekintvén t. i. a' lob enyhe vagy heves jellemét, nadályok, érmetszés, jeges burogatás a' legbiztosb fegyverek, mikkel a' bajt elején nem gyéren szétrobbantani díszlik. Vagynak azonban egyedek, kik a' nagyobb adagú szerektől idegenkedvén azok kedvéért — megtartván a' főlebb írt étel szabályt hasonszenvileg a' körülményekhez mérve a' *sulphurt, siliceat, magnes poli arcticit* ajánljuk. Ha azonban e kezelésre az eloszlási tünetnyek 's a' higanyos szerek bedörgölésére, sőt a' velei bekötözésre sem jelenkeznének, 's a' lobfolyam genyedésbe megy át — ezt minden áron elősegíteni kell, de vigyáztván, mi helyt a' megérésnek legkissebb nyoma látszik, azonnal felnyissuk, a' genygyüleme-

désnek utat tárandók, nehogy a' köröm általa szétdulassék 's a' hibás visszapótlás nyomán vakköröm támadjon, melyre miként alább látandjuk, lényeges befolyást gyakorol. Egyébiránt ha a' körömlap részletes vagy általános leválása mutatkoznék, azt ollóval elősegíteni szükséges, 's sokak szerint mastix porral behinteni vagy viasz tapasszal beborítani, melly mind a' genyedést jótékonyan mérsékli, mind pedig a' köröm visszapótlást kellőleg elősegíti. Részemről mennyire e' kör ábrájával megismerkedhetém, a' genyedés szakában, miután ennek zárait felnyitám 's leválasztván a' tán leválasztandó bőr és körömrészt: naponként kétszer lágyító főzetben fürösztetém 's következő igen ajánlandó, 's minden az izomterület gindárságán alapuló sebeknél is javalandó irt alkalmazom.

Rp. Cerae flavae liquefact. *Unc. semis*
 Olei olivarum *drachmas duas et semis*
 Post finem refrigerii adde
 Pulv. Gg. olibani *dr. unam*
 „ plantaginis officinalis *dr. semis*
 Camphorae rasae *gr. xv.*

MDS. Naponként kétszer irul használandó.

Igen gyakori eset azonban, kivált a' köröm méreg 3—4-ik fokán, hol az érintett

gyógyszerekre az eloszlás tümenyei nem jelenkeznek; akkor a leginkább szenvedő pontba több felülről leható 2—3 vonalnyi mély metszések teendők, mire a tán már létező geny kiürülvén, enyhület áll be, e kezelésből azonban ha geny nem létezik is, siker várandó, mert a bőr alatt duzzadó, 's ez által az idegnyomást eszközlő nedvek nagy része lecsapoltatván, az lényegesen elősegítetik. E ténykezés a körömperc lob, harmadik és negyedik fokán különösen javalandó 's párnapon túl soha sem halasztandó, különben in és csont pusztulás származik, miből különféle bajok szülemedők, azon megjegyzendő módosítással, mire a bemetszések alkalmával szükség ügyelnünk, t. i. az elébbinél egész az inhüvelyig, utóbbinál egész a csontig eresztendő a kusztora. Végezvén a kezelést lágyító enyhe pépegyvelgek és fürdőkhez folyamodunk; megkísértjük Dr. Joachim szerint a kénmáj olvadékát, 2 nehezéket egy font langyos vízre vevén, a kénmájjal naponkint feljebb haladván egész egy obonig, mindennap négyszer fürösztvén addig folytatandók, míg a fájdalom és dag nem szünik, nem lohad. Mi továbbá azon kedvetlen körülményt illeti, midőn a körömméreg folytában a körömperczről izom lemálás, csontsérv jelenkezik 's mint működése 's tartalékától megfosztott rész percztársátul önkint

vagy közvetve elválík, melly állapot nem gyéren a' harmadikat is sujtja, hogy e beteges kórfolyamnak gát ejtessék mütéthez szükség járulnunk; mit azonban csak akkor javallnék tenni, midőn az orvos mindazon eszközök és módokat megkísérlé, mit évezredes tapasztalás a' baj legyőzhetésére följegyezve kezébe nyujtott, 's az emberi bajok enyhítésére föntartott. — Mik legyenek a' gyógyeszközök? — tudományos orvosnak nem szükség mondanom! — az a' kór' természetéből önkint kiviláglik.

Helyén látnók itt a' részletes körömpercz lob, vagy a' körömszél lohrul is különösen értekezni, 's azt minden körülményeivel megvitatni, tudván azonban, hogy e kórfaj' szülő anyja a' körömpercz lob lévén, jelleme gyógymódja is ahhoz hasonló, azért tisztelvén mindenki türelmi jogát elhallgatom.

Körömhasadás.

A' körömhasadást egyedül erőművi sérelmek folytában látjuk keletkezni, főleg ha az uj-perczek oldalára esik a' sértés súlya, mellyre a' köröm küllő közepén — 's ritkán egyik vagy másik oldalrészen — végig hasad. Távolabbi ok nem lévén.

Szabályszeres gyógyítására feltétlen megkivántatik a' jeges-hideg burogotások, eczetes víz, Schmukker boroglatának addigi folytatása, míg a' sértett ujjbani hőség, daganat és fájdalom nem csillapúl; ezután erős vászonra kent ragtapasz-csikkel össze-szorítatván a' gyógyulásra kényszerítetik. E kezelésre gyakran sikerül annak össze forradása. Vannak azonban egyedek, kik csak a' baj' támadása után néhány hónapra, de vannak viszont, kik azt több éveken át egy kedvüleg hordván, nem is ügyelnek azon a' természet által be nem töltött barázdára, hézakra, melly e' sérelem folytában mint maradandó jele könyelműségöknek támadt — vagy csak az esetben, ha arra figyelmeztetjük — keresnek segílyt. Az ilyeneknél az elébbi gyógybánás hasztalan és célelles. Megkisérelhető ugyan a' tapasztalat szerint néhány hónapon át annak hosszábani levakarása, vékonyítása, de ha ezen kísérlet sem szülné a' várt sikert, nem marad egyéb teendő mint annak egész hosszában egy vonalnyi mély metszést tenni, 's a' széleket egymáshoz közelítvén ragtapasz segedelmével a' rendszeres gyógyulást lehetségesíteni.

A' köröm húsba-nölése.

Ezen nemével a köröm kórnak kizárólag a' lábok' öregujjain találkozunk. A' kór' ábrája ez; az öregujjnak mind a' két oldalán, leggyakrabban azonban a' második újj felé hajló oldalrészén némi, fájdalommal párosult veresség, 's a' köröm szélre türemlő lobos vagy taplós daganat tapasztaltatik, melly állapot gyakran kellő figyelemre nem méltatva tenyész; de a' folytonos lobizgatás által nagyobbuló fájdalmas vissza hatás; a nyavalgó ujjból majd savós, majd genyes nedvnek szivárgása; a' lobfolyamnak gyakran egész a' csontig terjedése, rákfehélyes bélyege — a' szenvedőt majd hamar azon öntudatra ébreszti, hogy egy hatalmas ellenséggel kellend síkra szállnia. Minden legkisebb nyomás érzékezés, melly a' nyavalgó ujjat érné, kiálhatlanná válik, 's annyira elzékenyül, hogy a' szenvedőt egyik legtermészetesb működésében: a' járásban gátolja.

Sokan a' kórgerjesztő okokat zúzás, lob, 's ezek nyomán támadt túltengés; mások egyedül a' vastag kemény 's a' lábujjakat egymásra szorítva kénytető szűklábbeliben keresik, 's

ezt mint fő okot tekintik; nem lehet tagadni e baj összes kifejtésére a' kemény, szűk láb-beli némi befolyással van, de nem a főok maga: mert az a' köröm' elhanyagolt ápolásán alapul. Vannak sokan — főleg a' pór nép közt, mert e' bajban leginkább ez osztály szenved — kik lábukat éveken át nem mos-sák, nem fürösztik, vagy ezt teljesítő kör-müket nedvesen az idő minden viszonyinak — a' pór nép eső, harmat után, szél és a' forró meleg ártalmának — egyiránt kiteszik. Mire a' körömök természetes rugóságukat elvesztvén kemény szilárd-dá alakulnak át, — mit többnyire ezek körülnyírásának elhanyag-lása is kísér. Mi csuda, ha e minden oldal-ról éles szél képező csont keménységű köröm, nem engedhetvén a ráható nyomásnak, ez oldalrul, honnan az történik, éles szélével a' húsba nyomúl, 's folytonos izgatás által a' vázlott kór-nemet támasztja. Úgy vélem a' dolog igen világos, felfogására nem kell szem-üveghez folyamodnunk.

Minél inkább egészségesek a' mellék ré-szek, 's a' baj egyedül nyomás által kelet-kezett, a' körömre türemlett daganat nem igen gyulladt, fájdalmas, legkevésbé pedig fekélyes — a' jóslat kedvező. Ellenben rossz az, ha a' köröm benövés zúzás' terménye 's a' túltengés gyakori vérzés, nagy fájdalom, 's eves kiszivárgással csatlakozik.

E' kór' gyógyítását illetőleg, az következő szabályok szerint intéztessék. A' baj' kezdetén a' körömszél és rá nőtt húsanyag közze finom téppohot illesztünk úgy, hogy az illető részek általa kellő távolságban tartassanak, mit ragtapasz csikokkal körül tekergetvén megerősíteni szükség; melly cél ha elérett, ólom lemezcse dugatik a' lekonyult köröm szél alá egész hosszában, 's ez az elébbi mód szerint tartatik helyben addiglan, míg a' körömszél felemelkedvén az elébb ránőtt részeket szélével befedezendi, mit hogy biztosan elérhessünk a' kötözés minden 2 — 3-ad nap ismétlendő. Megjegyezvén, hogy a' tane' gyógykezelést gátló taplós szemölcsös kinövéseket az orvos utjából pokolkő vagy éles kés által elhárítani ne feledje.

Lehet azonban eset, hol az érintett kezelés, kéjelmes lábbeli, kötők használata, a' körmök' czélszerű ápolása, — különösen azok harántékos lemetszése által, hogy azok a' feltüremleni szokott izomrészt lenyomják, okalapos lob gyógy módok a' bajon mit sem tágítanak; ez esetben Dupuytren és Cooper javallják egy erős egyenes ollónak hegyes végét a' köröm alá szúrni 's azt közepén ketté hasítván, annak mindenik felét ha kivántatnék, külön leválasztani. A' vérzés elszüntése után, hogy a' köröm újból vissza pótol-

tassék, a' körömtelen rész viasz vagy ónlemezsel borítandó 's ragtapasszal megerősítendő, mit ha a' bajt kísérni szokott taplós kinövések tenni gátolnának, azok étető szerrel korlátozandók.

Lafay a' benőtt körömöt vékonyító eszközzel addig vakarja, míg az könnyen átmetszhetővé lön, ekkor egy $\wedge$ alakú darabot annak közepéből kivág, úgy hogy e' háromszeg hegye a köröm töve felé irányzandó 's a' szélekbe ércsodrony vonatván, egymáshoz közelíteni erőszakoltatnak.

Lisfranc a' húsba nőt körömrészt az alatta fekvő lágyrészekkel együtt egy vágással egészen levenni szokván, beszúrja t. i. az egyenes kusztorát a' köröm tövénel, 's az uj vége felé közeledvén az egész karélyt leválasztja. Mindazok, kik e mütétet és gyógyulást véghez vitték, 's véghez vinni látták, mint olyat igen fájdalmasnak és még sem üdvözónak nyilváníták; azért *Hager*, hol e' kór mütét nélkül nem gyógyítható, azon igen fájdalmas 's siker nélküli mütét ellenében az uj percz kiüzelésének mütétét javalja, 's neki elsőseget ad.

A' *Revue medicale*' 840-iki folyama szerint a' benőtt körömorvoslására következő

gyógymód ajánltatik, a' beteges körmöt két egymásra fektetett flastrom darabbal befedetvén azokon keresztül a' benőt körömgyökereinek irányában, egy tojásdadalakú nyílás készítessek; erre étető tészta, (kali causticum) vagy még jobban égetett hamag és mész alkalmaztatik, husz — huszonöt percz alatt már gyakran var képeztetik, 's az általa fel-lágyított beteges körömdarab nem ritkán könnyen is elválasztathatik. Mindenesetre egy hónapnál kevesebb idő alatt beszokott a' sebgógyulni, 's a' beteg sokszor két harmad résznyi körmének megtartásával bajától örökre megszabadúl. Hol a' köröm mindkét oldalon be volna nőve, ott az étetőt ugyanazon elővigyázattal szinte mindkét ponton szükség leend alkalmazni, a' körömnek egészséges közép darabját illetlen hagyván, miáltal a' járás sokkal kevesbé tétetik fáradságossá. *)

Köröm szálkaság.

Ez elnevezés hibás, 's a' dolog ábráját nem nyomja ki jól, noha mind a' köznép, mind pedig a' művelt osztályuaknál egyiránt használtatik, mert ez értelmileg annyit tenne,

*) Lásd Orvosítár 1840. 21-ik száma.

hogy a tulajdonképi körmök szövege felszálkásodik 's mint ilyen különbféle rend elleniséget támaszt — a' mi nem áll. Tárgy ismerőleg akarván szólni, körömszálkaságon a' körmök' tövét ápoló hámnak, különbféle viszonyokon alapuló kiszálkásodását értjük, melly elébb utóbb berepedvén a' bőrbe, a' körmök töve körül mint egy két három vonalnyira terjedő verességet gerjeszt, 's fájdalommas érzékenységgel párosul.

Gyógyszempontból tekintvén e' bajt; az inkább alkalmatlan mint veszedelmes, mert ujjainkat használván majd nem minden mozzanattal megsérül. Nem tagadhatni egyébiránt különbféle ártalmak nyomán e' csekélynek látszó kórállapot veszedelmes jellemet ölthet, 's ekkor először: a' lobfokozat növekedvén a' már ismeretes körömházlobja támadhat, vagy 2-szor az újjak idegszerességénél fogva fájdalmas és hoszantartó sebzés, fekélyedés szülemedhetik, melly az ujj többi perczein is garázdálkodván azok műszerettséget szétműlja, vagy 3-or ha csekélyebb fokú lob támadand is, az genyedésbe menvén át, a' bőrön feltűnő hegjegyet hágy maga után, mi hölgyeinknél, elidomtalanítván a' rózsa ujjakat igen kellemetlen.

Legközelebbi oka e' bajnak a' hám felcserepedésén alapúl, mit nem csak olyan

egyedeknél tapasztalhatunk, kik életviszonyuknál fogva mosással foglalkoznak, hanem mindazoknál, kik kezeiket szárítatlan a' szikkasztó lég' fuvalmának kiteszik. Ide sorozandó még a' részelővel 's gyalúvali mégsértés, karczolás, a' köröm hámszegélyének gondatlan lemetszése, mi által a' bőr szegvényétől megfosztatván mintegy kirostosodik. Távollevő okgyanánt veendő a' rüh, sömör, 's több egyéb bőrkütegek, mellyek lerakodván, az újjak végein bőrszállkaságot nemzenek.

A' mi gyógyítását illeti a' köröm szállkaságnak, mindenek előtt javalandó tény, kezdetben a' szállkakat tövön vékony ollócskával lenyírni, nehogy különbféle izgalmak miatt beljebb repedvén veszedelmes következményt idézzenek elő; továbbá javaljuk a' körmöket övedző hámszegélynek hátra nyomását csak, nem pedig lemetszését mint sokan gyakorolják, miáltal a' lobbadt bőrfeszülésen tetemesen tágítván, enyhülést okozunk; gyógyszerül a' beteget növényi életrendre szorítván, a' lobízugulás csekély fokán hideg jeges burogatások, ólmos víz (aqua saturninae) aqua vegeto mineralis goulardii; belkép' keserű só olvadék, pilnai, selteri saidschützi, marienbadi vizek itala elegendők, 's következő vény, melly enyhén összevonólag működvén a' nedvek nagyobb helybeli tolulását gátolja.

Rp. Empl. albi *unc. semis.*
 Olei amygd. dulcium *dr. tres.*
 Subleni calore liquefact. post re-
 frigerii adde
 Flores zinci *gr. quindecim.*
MDS. Kétszer bekötni vele az újjat.

Tapasztalásból mondom, a' bajt kezdetében a' most leírt gyógyszerekkel lelehet győzni, 's javalandó tény addig látni lelkesen gyógyításához, míg az életműség nagyobb visszahatásán veszedelmes körömfelület lob, az újjak fekélyedése, 's több efféle benim áll, mit ha még is meggátolni lehetlen, akkor a' körülmények szerint mindazon gyógy módok alkalmazandók, 's megkísérlendők, mellyek a körömperczlobnál szabatosan előadva érintettek.

Köröm lágyulás.

Gyermekeknél látható hét egész 14 évig; az egyediség ez átalakulási szakától kezdve gyerén fordul elő.

Az alapbaj görvélykór és rachytis; ez utolsó különben nem más mint módosított csontgörvély, melly lerakodván a' csontrendszerre a' csontok végeinek, különösen a' kéztőcsontoknak és újjpercz ízvégeinek,

duzzadását 's ez úton a' körmöknek is lágyulását okozza.

Alkalmi oka *Hufeland* szerint görvély kór és buja senyv, ha t. i. az egyed ilyen szülőktől vette eredetét — rossz táplálás, görvélyes vagy buja senyves anya és bérda; az anyatej nélküli nevelés, különbféle, vegyalkatára nézve megromlott tisztátalan bezárt, állatasított nedves, nedves hideg légbeni tartózkodás, tisztátalanság, rossz nehezen emészthető tápszer, az első utakbani savany, a' gilisztakór, előre ment bajok, mellyek a' nyirkrendszeret különösen gyengítik, millyen a' himlő, vöreg, vörheny, forró láz, mellyek tökéletlen bírálattal végződnek — végre az igen összehúzó, a' természet üdvös bíráló törekvéseit gátoló, tömő gyógyszerek, különösen a' mákonnyali visszaélés a' gyermekeknél.

Az érintett nagy híru orvos szerint gyógy módja az, mi a' görvély kóré, alapúl t. i. a' nyirkrendszer és nyirk beteges gyöngeségének, képtelen és szabálytalan cselekvőségének, továbbá a' mirigyek hibás működése, 's ez által a' rosszúl készített, czéliránytalanul áthasonlított, és állatasított nyirk elválasztásán, és megjavításán. Ezek folytában mindenek előtt a' diaeteticai gyógy mód, állati tápsze-

rek és fürdők, a' sófürdő, kálmos gyökérrel vegyítve, a' száraz naptól melegített homokfürdő, malátafürdő, a' gerincz és végtagoknak rozs pálinkával és hangyaszesszeli mosása, különös sükerrel hatnak még a' terreak és yas, melly utolsót állományban gyermekek jól türik és emésztik, székszorulás esetében hozzá rhebarbarát kapcsolván következőleg rendeljük.

Rp. Ferri alcoholisati *gr.* 1—11.

Rad. rhei. chin. *gr.* 3—5.

Sach. albi *gr.* 10.

MDS. estel reggel egy por veendő.

Minthogy azonban e bajnál sokszor túlnyomó a' savany, *Hufeland* szerint következő vény javaltatik

Rp. Sach. albi *scrup. unum*

Conch. ppt. *scrup. semis*

Ferri alcohol *gr.* 1—11.

Cinamomi *gr.* 1

MS. estel reggel egy por veendő.

Igen hathatós még a' vérgyökér, kálmos gyökér; az oleum jecinoris aselli, reggel estve egy evő kanállali vétele; a' vasas vizek ivása, millyen a' pirmonti, bártfai, füredi 'stb,

s' dr. Schoepf által ajált fényes sikerü syrup:
ferri jodatus, maláta 's állati fürdővel össze
kötve.

A' körömöt képelő fölület, vagy a' köröm'
hazának lobja. (Onichya Maligna.)

Ez a' köröm körüli lágyrészek komor vö-
rösségével és dagával kezdődik, melly tüne-
mények a' közel lévő részekre is kihatóván, a'
köröm közül eves nedút választanak el; a' kö-
röm tövénel majd hamar fekélyedés támad,
melly magát rozsz és büdös genykepezéssel
bélyegzi, e' több évekig nyúló kórállapot
gyakran a' láb és kézújjak szétdulásával vég-
ződik. A' fájdalom igen nagy 's a' képlődött
taplóságok menés vagy legkissebb sértés alatt
vért ömlesztének. A' köröm elveszti színét,
az fekete vagy szürkévé lesz. Természeti ala-
kából kivetkezve rövidebb és keskenyebre
zsugorúl össze, néha egészen is elenyészik,
's helyette csak itt ott tünevező szarú csikok
szemlélendők, mellyek a' taplós kinövések
alá rejtekezve senyvednek.

Okai e' bajnak helybeliek és közön-
ségesek. Elsőkhöz számítandó a' körmök
szövegét erőművi vagy, vegyneműleg meg-

változtatott hatások, mindazok t. i. mik ez érdemben a' körömpercz lobnál elmondattak; másodikkhoz a' nedvek korcsvegye számítandó, különösen a' buja kór. Ha ez iszonyatos baj' szüleménye a' kór, akkor több láb és kéz újak támadtatnak meg egyszerre, 's a' kéz és láb újjak közt tántadó apró eves fekélyek' folytában a' köröm tövénél önkényt fölválík.

Vázolatából a' bajnak kiderül, hogy annak orvoslása az okok' különbfélesége szerint intéztetik. Meghatározván az életrendet, a' betegnek nyugalmat ajánlunk, 's az illető jelentések szerint nadályok, lágyító borogatások, fürdők, majd egyebek alkalmaztatnak, a' körülményektől igénylendő belső szerekkel összekötve. A' fekélyes kéz vagy lábújra Cooper szerint mézszivben olvasztott, édes higany javaltatik, mellybe tépetet mártván, kötöztetnek, belkép estel reggel egy szemer mákony és édes higacs — szárcsagyök főzettel kísérvén — nyujtatik. Ha e' gyögbánás foganatlan maradna, Dupuytren és Cooper szerint a' nyavalgó körmöt, termő felületével szükség lemetszeni, mi következőleg megy véghez. A' láb veszteg maradás végett megfeszítetvén a' sebész balkézszel a' beteg újjat megfogván, a' körmöt tartó bőrbe, a' körmőtől mintegy három vonalnyira egye-

nes kusztorával egy mély ezen bőrmegkettőztetéssel párhuzamos félkörképű bemetszést teszen. Mostan a' segéd az ujjat tartván, e' közben a' műtevő a' sebszegélyt hátulról előre csipesz segedelmével fölemelvén, a' köröm természetű bőrt lefejtí. Ha a' körömállományból néhány csikok* maradnának hátra, ezek lassanként szedetnek le. Ezen műtétel igen fájdalmas, de nem tart soká. — Az ujj a' műtétel után ablakolt, és viasz tapasszal kent vászon darabba takartatik, és reá vékony téppemet, és erre nyomadék alkalmaztatik; a' beteg, ezek megtörténvén ágyba vitetik, lába félig meghajtva egy párnán veszteg tartatik. Nehány órák mulva a' műtétek után a' fájdalom enyhül, és harmad vagy negyed napra a' kötözést levévén a' sebet jó gennyel fedve találjuk, és egészen egyszerűen újra bekötjük. A' hús szemölcsök időnként pokol kővel érintetnek. Ha uj szaru csikok teremnek, ezeket kihuzgáljuk, és termő helyeiket kimetszük. A' beteg többnyire 14 vagy 18 nap mulva ismét dolga után láthat. A' sebhely sima vastag, körmetlen bőrből áll, melly ollykor szaru féle állományyá keményedik. A' betegség' oka buja senyv levén, Dupuytren a' helyet néha közben fojtósavas higany olvadékkal (liquor hydrargyri nitrici) éteti. *)

---

*) Lásd Chelius' sebeszeége 1-ső köt.

Körömhullás.

Midőn e' kór feletti nézetemet kifejtém, nem hódolok kényvéleménynek, vagy elméleti álmok tarka képeinek, — egyedül arra szorítkozom, mit a' tapasztalat róna térében, hosszas gyakorlat, fürke kémlelés megvitatva e' kór minden körülményeit hátra hagyott, 's az unott mindennapiság szemünkbe tüntet,

Az állatoknál, főleg a' szarvas marhák-nál e' kór gyakran járványilag dühöng, egyszerre egész gulyákat meglep, 's türelmet kimerítő nyakassággal garázdálkodik. Nemünk-nél körömhullás mint külön szakosztályt képező baj soha nem mutatkozik, de a' részek folytonosságát megbontó lobosártalom mentében annál gyakoribb képe, minél inkább az ismeretes körömpércz lob, 's a' körömházának lobjával gyógymezőnken találkozni szerencsétlenek vagyunk — 's melly sajátkép nem is egyéb, mint a' kór legfőbb polczán viruló körömpércz lob, 's körömházának lobja, mellynek folytában, mikint elég terjedelmessen látók forma hiány, köröm elhányás szülemedik, 's okszerű következés.

E' kórt előidéző lobbolyam fokozatán, nem szándokom olvasóm türelmét végig hurcolni, az már feljebb azon kórneknel mellyek szülő anyja gyanánt tekintendők okalapon érintettek indokaival együtt; egyedül azt jegyzem csak meg, miszerint van eset, és pedig igen számos, beteges életfolyam következtében, midőn a' körömhullás megtörténvén, az egyedben rejlő különféle okoknál fogva, 's a' természeti hatány bágyakozásánál, többé vissza nem pótolatik, de még csak vakköröm, vagy körömcsonk legkissebb rönja sem mutatkozik, hanem a' körömhelyet csupán bizonyos összezsugorodott hervadt husanyag tölti ki, örök belyegéül az előre ment kórkép szomorú maradványának, 's duló nyomainak.

Okalapos gyógmódát azon nézetek és kezeléseik vezérlik, mellyeket a' körömpércz lob, 's körömháza lobjánál felállítani czélszerűnek vélénk, 's a' betegség legyőzésére gyógyfegyverül az orvos kezeibe nyujtánk; erre annál is inkább hivatkozunk, mivel e kórt, mint azoktól természetre nézve különbözőt venni nem czélunk, sőt azonosítani, egynek tekinteni elfogulatlanul merészkedünk; megérintésével csak következetesek akaránk lenni, mennyiben megigérők, hogy e nyavala osztályának sarka körül forgó bár milly tényeket is földézni kötelességnek tartandunk.

Vakköröm vagy Körömsenyv.

Értelmezvén az ujjak idomát eléktelenítő körömsenyvet az nem egyéb, *mint a' köröm anyagot elválasztó szemölcsök, physiologiai életének különbéle okokon alapuló beteges megváltozása.*

Ha őrfigyellemmel kutatjuk azon forrásokat, melyekből a' vakköröm okait fölsarjadni tapasztaljuk, — őszintén megvallható, hogy az sokkal terjedelmesb téren mozog, 's az azt szülő okok inkább nagyobb sereggel láthatók, mint azt könnyen vevés, kényelmi lét — mi fő akadály a' komoly gondolkodásnak — velünk eleve csak sejtették volna is. Gyakori eset életpályánkon olyan tárgyra nem ügyelni, melly bennünket legközelebb érdekel, nem venni szemügyre, vagy legalább könnyelműségünk láthatárán hunytszemmel tekinteni. Kifejtők feljebb egész méltánnyal a' körmök érdemeit, mellyre azok a' teremőtől szánvák és intézvék — ki azok' nélkülözhetlenségét mint olyat, melly nem csak szépségi tekintetben főkellékei életünknek: nem lesz érvénytelen ezek nyomán azon physikai, erőművi, korsvgyi miveletek 's okokkal közelebbbröli érintkezésbe jöni, 's azok proteusi

alakával mint tárgyunkat kiegészítő létrészekkel megismerkedni.

Óskorban, midőn az orvostudomány parlagon hevert, 's az emberek kizárólag a' tárgyak okozatival bibelődvén, 's nem az azt szülő okokkal, — azon korban mondom, midőn tudomány művészet egymás ellen a' vak-ság óriásitól rablánczra veretten nyögtek a' nyavalyák kétes alakaikkal, sokkal súlyosabbak lehettek, 's az emberiségből sokkal nagyobb mennyiség esett áldozatul mint jelenünkben, midőn tudományos helyzet és viszony lényeges átalakulásnak örvend. Látjuk a' *mysteriosus Hellen* nép regényes hajdanát, ki minden az élőtesten előjövő bántalmat, bizonyos megsértett istennő bosszújélének vévén megkérlelésére oraculumok, jósnők 's lát-nokokhoz folyamodvák, bajaikra írt, enyhet nyeredők. Tagadja kinek tetszik e' tények' valóságát, 's állítsák tudományos férfiak, hogy a' görög *Mythos* ábránd költemény — a' következés próba kövén megtetszik, hogy annak bárha eszmében létezése is a' legnagyobb valószínűséget igényli, főleg ha meg-gondoljuk, hogy a' habonán, kuruzslaton az ember maiglan is ösztönszerűleg csügg, mint valami szent ereklyén. Így látjuk a' vakkö-röm támadását a' köznépnél megrögzött bal-hiedelem eredményének, t. i. „ha ebek, vagy

macskák vakkölykei meztelen kézzel érintetnek a' körmök vakságának elkövetkezése hit-tani bizonyosság, 's valóban ez ihletett sejtetem annyira begyökerezett a' nép életébe, hogy őt ez eszmétől megfosztani akarni párt-ütés lenne észjogai ellen. Honnan buzog e' vélemény, hol feneklik e' valószínűtlen okoskodás' talpköve, kutatni igen érvénytelen 's untató, mellynek történetét különben is a' hagyományok sötét világába látjuk benyulni. Több tudós férfiak — különösen Vernoï Maxim e' bántalom körül tett éber vizsgálatiból kitünik, hogy valamint minden az emberi nemet ellepő kórfajokra, úgy a' vakkörömrre is: a' nem, az életkor, és alkat lényeges befolyást gyakorol. Az általa szemügygyel kísért beteg egyedek között leginkább a' nőnem az, ki e' kórfajra kitünő hajlammal bír, nem zárván ki e hajlamalól a' férfi nemet is, ki-nél eredetileg szinte tapasztalható, csak hogy feltünése nem olly gyakori mint némbereink-nél. Az életkort tekintvén a' negyedik évtől fel tizig, tizenhatig szintolgy gyakori megjelenése mint minden egyéb kórállapota a' műszeres testnek. 30-tól 70-ig fölötte ritka tü-nemény. A' középkort bélyegző 10, és 30 év között, a 12 és 17 évesek töle gyakrabban szenvednek, 's ugy látszik e változásra sem-mi életmódnak sincs befolyása. Azon alkat, melyben e változásnak $\frac{2}{3}$ része előfordúl kö-

vetkező jelekkel tünekeznek: fehér, finom, hervatag bőr, szőke haj, kék vagy barna szem, igen hosszú szórdús szemöldök, kékes tülkhártya 's gyöngye idegzet.

A körmök alkatának beteges megváltoztatására mind azon kiszemelendő okok tömege közül, mellyek azok bájjait sokszor egész életre eltorzítják, legkiemelendőbbek: a' körömlob (máskint) köröm méreg, körömképelő felület lobja, a' járványos körömlob, melly jellemére nézve — némi járványos módosításokat kivévén — az érintett lobos körömméreggel rokonnemű, csak hogy ez egyszerre egész vidékek 's helységek lakóin garázdálkodik; a' száraz körömméreg (Fingerwurm) a' pokolvar, ennek nővére a' fenés pattanás, rágó maró szerekbeni vájkálás, — szeszies izgó életmód — különösen a' görvély, súly, a' bujasenyv, a' körmök élénkítésinek elhanyaglása — körömhasadás — a' körmökkel szakszerűtlen működés, mi által azok elvása, elbénulása okoztatik, p. o. a' vargák, tímárok, csizmadiák, gitáron és bőgőn játszóok. A körmök életét előlő festékek, mit leginkább festők, kordoványosoknál szemlélünk — 's általán minden olyan tárgyak, mik a' körmökre akár erőnyi, akár vegyleges, vagy erőművileg hatván, azok életét rendellenes állapotra juttatják.

Ezekben öszpontosúlnak tapasztalatilag vevén mind azon okok, mellyek az okozott kórfolyam sajátlagos módosítványával együtt — mik ellen a' jótékony természet törekvése nem győzvé — súlyaikkal az ujjakra nehezülnek, 's ezen a' körmök alkatát eltorzítva nem gyéren több ujjperczekek szétdulásával együtt éltüket megszüntetendik. Ilyen elidomtalanítás mindenkor előre felteszi, hogy az ujjak végeinek merő részei nagy részt a' körmökkel együtt elpusztítassanak, 's a' hibás visszapótlás útján forma hiány szülemedjék. Az így eléktelenült körömnek az alatta fekvő részekkeli összefüggése laz, mozgékony — színe mocskos sárga — dombor felületén egyenetlen, göröngyös, egyes tiszta körömpontokkal festekező, melly az alól fekvő egyes szemölcsök ép állapotát bélyegzi, erősb mozgatásra inog és fájdalmas — nölése pangó, 's mennyire tapasztalás is igazolja éven át alig két három vonalnyira terjedő. Jelen beteges állapotja, 's lényeges átalakulása a' körmöknek sokszor és többnyire egész életen át megtart a' szerint, mint a' körmök életműségét megtámadó okok következménye a' jótékony természet működése által, vagy gyógmesterség által meg vagy nem semmisítetik, 's az elébbi már létezett rendes állapot vissza termődik; megesik azonban, hogy e daczoló nyavalyát fészkeből kirobban-

tani misem képes, mi leginkább az öröklött 's korcs vérvegyü egyedeknél sajátzerü vérbélyeg, 's kinyomata azon megrögzött, fáradalmat követelő kórállapotnak, mellyel a' tömődések, keményedések, 's szaru homály legyőzésében az orvos, mint zaklatott szakmányoló lépten nyomon találkozni szerencsés. Az ilyen szövevényes, elburkolt állapoton alapuló vakköröm körülményes viszonyát megbírálni orvosilag nem könnyű feladat, 's minden helyzetben gyakorlott hadvezéri tapintatot igényel, mert az ilyen konok vegyelfajulást kizárólag ott lehet feltennünk, hol ezen rendellenes eltérést az erőműileg ható okok folytában azonnal létesítve szemléljük, vagy kik csak hajlamukat kifejtő alkalom híja miatt nem jutnak a' legkissebb sérelem, lelki bántalom folytában örök vakság, siketség s. t. e. f. nyomort létesítő végszerencsétlenségre, melly a' lélek gyötrő állapotán elsatnyuló korcsnedű testet hova hamarább sirba zárja; nem is említvén, hogy ott, hol az eredetileg p. o. súlyos, görvélyes idült bőrküteg köszvényes 's t. e. f. egyedeknél, mint azt csak ugyan Vernoi Maxim figyelemmel kísérte legyen — taláztatott — a' műszerzettséget elsatnyító korcsvegye a' vérnek minden kétséget meghalad, 's mint a' görvélybeni mirigy kór a' körmökbe üti fel tanyáját, azokat végkép elsilányítandó, melly képeket

egy dióhéjba szorítván, önkint kezünkbe fordul a' jóslat vezérfonala, minél fogva a' gyógyítandó tárgy sikerét kétkedőleg, vagy bizonyossággal önérzetünk szerény védelmében lépendjük meg.

Gyógyítása.

Szabálya a' gyógytannak célja szerencsés kivételében mindig a' kórgerjesztő okokat fölkeresni, 's azokat *a' megszűnván az ok: megszűnik a' betegség elv szerint*, mennyiben az eltávolítható eltávolítani, 's minden előkerülhető éktelenséget, műszeres hiba kifejlését, mennyiben az hatalmában áll meggátolni.... Tudjuk azonban, hogy e felállított elv többnyire a' legépületesb szándok mellett hasztalan törekvés, mert ezt tenni sokszor legszentebb akarat mellett képtelen; a' baj nagysága, konok természete látjuk, többnyire szorgalom, tudomány 's a' legférfiash akarrattal nyakasan daczol, 's minden gyógytörekvést megsemmisít. *És mondjuk ki: mi gyakran találkozik az orvos minden megfeszített ipara mellett tehetlensége érzetével terhes pályáján, mi gyakran látjuk a' bajok tengerén kifeszített vitorlájú hajóját szirt és hullámtól örvénybe sodortatni, mi gyakran küzdeni öamagával, homlokán felleg torla-*

szokat feketülni, mert tudományi telvék hiányokkal, melly képtelenségnek akarát, czél, vasszorgalmat érzéketlenül feláldozni kényte-
tik; mi gyakran látjuk pusztá veszteglővé tör-
pülni ott, hol segélyét a' szenvedő kétségbe
esetten rimánylá, hol egy élettől sokszor csa-
ládok boldogsága, nyugalma föltételeztetik —
's az orvos okulva az emberi tökéletlenség szo-
morú valóságán, könnyezve mondja ki a' nincs
mentséget, mint képtelensége határát kijelelő
zárpontot, mellyen túl a' tény ember feletti
lénynek tartatik fenn. Szép, de terhes föladat
uraim az orvos állása a' segélyt esdő szen-
vedő ellenébe; de nem irigyendő, helyze-
téből származó parányi jólléte, mert az esz-
köz, mellyel arra vergődheték, lépten nyo-
mon önfeláldozása könnyeit csillogja.

A' körömsenyvnel is mint mindenütt tu-
dományos gyógyterv szerint, szükséges az
illető jelentéseket betöltenünk, 's ez ösvé-
nyen ha csak lehetséges sükert, hivatásunk-
nak érdemet kivíni. Nincs orvos — legalább
képzeteleg nem létezhetik — kiminden segéd
eszközt meg ne ragadandna embertársa bajai
enyhítésére, már csak azon szép állás méltá-
nylása tekintetéből is, mellyre őt rendel-
tetésénél fogva a' természet meghívta, 's
ezélja eszközévé választá. De ne csaljuk ma-
gunkat, 's mondjuk meg leplezetlenül mikép

azt árnyékolva feljebb is érintők, hogy a nedvek korcs vegyén alapuló nyavalyák ellen, az orvos csak védőleg 's ritkán támadólag vezetheti csatáját, mert az többnyire minden, az ellene fordított gyógyszerek erejével daczol, és legyőzhetlenséget tanúsít. A' körmöket homlokegyenest megtámadó nyavalyák sorozatára irányozván szemlénket, látjuk, hogy azon okok, mellyek azok alkatát betegesen elváltoztatni iramodnak — kivevén a' letéltből eredetteket — mindig és mindenkor lobos gerjedelem előre mentét tétezik fel, mellyek kórfolyama alatt — részint elhanyaglás, majd mellékes élet és kórtanos viszonyok a' körmöknek vakságát megtermik. Valóban csak egy szempillantásra kell méltatnunk a' hosszantartó nyavalyák' természetét, 's azon változások alakát, mikkel kórjelileg találkozunk, nyilván lesz előttünk, hogy azok többnyire tökéletlen birálattal végződván az életműségben kissebb nagyobb rendetlenséget támasztanak, — így látjuk a' hosszadalmas köszvény meszes lerakódását az ízületeken, máj és lépizgulás következtében tömeményt és keményülést, az idült görvélyes fülfolys után süketséget — szaruhomályt, hegjegyet, Leucomát, láta csukulást, 's még egyéb szemhajokat a' hosszantartó görvélyes szemlobnál. Mi csuda, ha a' körömpercz lobnál szinte ez alakával találkozunk a' kártékony kórfo-

lyamnak, melly koresnedü, petyhedt alkantu egyedeknél közönségesen, 's entapasztalatom szerint 8—12—14 hétig, sokszor tovább is különbféle irányu sípolyokat képezvén az új perczek szétdulásával huzódván — szép szerencséjére a' betegnek ha csak köröm elhányás 's köröm vaksággal zárul be. Nincs azonban mindig ilyen kényelmetlen helyzetnek alá rendelve a' szenvedő; vannak esetek, hol a' körömlob, származzék az bár eredetileg, erömüvi, vegytani bántalmak folytában kedvező alakot öltvén barátságosan távozik, legfeljebb az újjak izomterületében hágy némi hegjegyet maga után mint vendégeskedésének hálátlan emlékjelét, melly állapot és kóros viszony egyedül mérsékelt életü, egészséges, jól táplált, minden lelki bántalmaktól ment egyedeknél szemlélendő.

És így eljutottunk volna a' vakköröm gyógyításának küszöbére. Lapokat tudnék olvasóimnak betölteni azon megjegyzendő dolgok' halmazával, mikre itt különösen szemüggyel lenni szükséges, ha nem tudnám entapasztaltimból, hogy azok az ügyre derüt egyáltalán nem hozandanak, sőt nem ritkán a' cselekvésre olly igen hasznos időt rabolják el. Megemlítendőnek látom mindazáltal, hogy az orvos az okok' kifürkészése nyomán tekintetbe veheti a' kort, a' nemet, a' mérsék-

ményt, alkotványt, évszakot, éghajlatot, a' vakköröm tartásának idejét, színét, keménységét, rétegének mivoltos állapotját — kérdezzen lázt, fájdalmat, általános hogylétet 's a' t. Tudjuk azonban, hogy a' vakköröm mint okozat, másod rendű baj levén 's anyagi változáson alapul, el nem cserélvén a' szerepeket minden ilyen dolgok csak czélfelé vezető segéd eszköz gyanánt veendő, — mi nem a' tény maga, főleg ha az azt termő ok létezni régen megszűnt, vagy ha az mint letételi baj nemződvén. Ha folyvást tart az azt szülemlő ok, akkor a' kór ábrája úgy is nyilvános levén fogja tudni az orvos hányadán van; ha nincs jelen, a' kísérlet ügyekezatünknek többnyire nyakát szegi, vagy a' szenvedő a' hosszas gyógyszerömést megunván, azzal felhagy, 's tervünk füstbe ment, mdön végre megsokalván az érvénytelen fáradságot, az empiria horgonyához ragaszkodunk, a' mellyhez bizni tudományos egyednek, a' millyen képtelenség ép olly nevetséges.

Nem czélem tudományos orvosnak elő-
irni az érintett okok természete szerint mi-
ként hasson, mindenki siet tisztének eleget
tenni, midőn azt kötelesség szólítja. Nekem
e tárgy körüli kórvizsgálataim miután bete-
geimet a' kórkörülmények szerint sok kül-
és belszerek által sükeretlen nyaggatva tü-

relemtől megfosztám, nem épen hálátlan eredményre juttattak, 's több esetben a' vakköröm elébbi ép állapotának vissza helyezése is sikerült. Gyógymódom következőkön alapúl: ha a' körömvakság nem öröklött, vagy átrakodási bántalom — de még ekkor sem csüggedek el — hanem lobos állapotnak, melyet különbözőféle okok nemzhetvén terménye, 's ha az még a' köröm visszapótlásának kezdetében már jelenkezik, t. i. göröngyös, egyenetlen, mocskos színt ölt, közönségesen mésvízzel burogattatom csak, mivel a' bajt e korszakában a' körömnek legyőznöm többnyire díszlik, sőt nem ritkán, ha az több éven át tartott légyen is, e gyógybánás cserbe nem igen hagyott.

A' különbözőféle korcsvegyületből származott vakköröm, valamint az öröklötnél is a' vakkörömöt föntartó főbaj ellen mennyiben ez kikutatható, szükség gyógyfegyvereinket irányoznunk, mellyek halmazát ismervén a' körülmények szerint választjuk azokat; mit ha szerencsével tevének, üdvös hatásukat megtermendik, azért haszonnal nyujtatnak a' kór' különbözőféle színezetéhez képest: a' higanyos szerek, másítók, képzekenységet elősegítők, fürdők, irek s. t. e. f. miként azt t. i. a' gyógyjelentések igénylik, mellyeket helybeli szerekkel jótékonyan kell gyámolítanunk, mellyre

nézve tapasztalásból javaljuk, az erős cserhamuból készült lúgbani fűrésztést naponkint kétszer; a' mész vizet, a' lágyító főzetek, higanyos bedörgöléseket, egy darabka szalonnávali bekötését a' körmöknek, 's ezt gyakran megújítva ismételni. Jó foganattal alkalmazám még a' következő tapasztokat,

Rp. Emplastri adhaesivi *dr. tres.*
 Crystalli tartari *dr. unam.*
 Laud. puri *gr. decem.*

M.

Rp. Emplastri adhaesivi
 „ Cicutaee aa. *drac unam.*
 Tartari stibiati *dr. semis.*

M.

Rp. Emplastri adhaesivi *dr. unam.*
 Merc. subl. corrosivi *gr. quindecim — XX.*

M.

Az első számú tapaszthoz akkor folyamodom, midőn az ujdun keletkező vakkörm legyőzésére, az említettem mészviz nem elegendő; a' másodikat régibb, több évig tartó körömvakságnál, hol annak felülete rögzöbber vastag és szilárdabb, az utósót kizárólag buja senyvből eredettnél használom; alkalmazásuk következő,—viaszkos vászonra,

vagy gyöngé bőr és vászondarabra kenetvén melegen, a' vakkörömre tétetem, 's fölébe keztyüt húzatván, minden harmad negyed nap megújítom, levévén pedig frakkórá forrázatban vagy cserlugban, a' körmök lágyabb vagy keményebb mivolta szerint áztatom. Így haladván tizenkét — egész huszadik napig a' vakköröm fellágyulva, leválik, 's az új köröm egész valójában vissza termett. A' hánytató borkő és corrosivussal a' körülmények szerint haladok le vagy feljebb, hévmérőül az egyediség érzéksége, és a' vakköröm alkata szolgál; ha ez ösztönlő szerekre a' fájdalom kiállhatlanná válik, Beléndtapaszt mákonnyal, 's azok néhány naprai félretételét rendelem.

Fehér Ignác az idei orvosi tár 20-ik számában szinte a' vakköröm csalhatlan gyógy módját adja, mit az ügynek használni akarván, azért is czélszerűnek tartok ide iktatni, mert e tárgyban orvosi irodalmunk olly kopár, hogy e kór meggyógyítására általa világot egyáltalán nem nyerhetünk. Nekünk orvosoknak méltánnyal kell fogadnunk minden tapasztalati adalékot, jőjjön az bár kitől ha általa a' szenvedő baján csak perczileg is enyhíthetünk — győzzön mi jobb! — Ez általán csalhatlannak keresztelt gyógy mód leírásában miként látandjuk a' motivumok,

mellyek a' tényt körülményesben kifejtének, kimaradtak; de semmi — szolgáljon mind ezek mellett is tanunk e kised épületéhez kiegészítő rész gyanánt, így a' czél tévesztve nem leend. Gyógybánása következő :

Rp. Emp. diach. compos. *dr. sex.*
 Picis navalis *dr. unam et semis.*
 Boracis venetae *gr. quindecim.*
 Laudani puri *gr. duodecim.*
 Arsenici albi *gr. sex.*
 Olei lauri *q. s. ad mollitiem.*
 Mixta leni calore colliquefiant, sub finem
 refrigerii adde
 Camphorae *gr. tria.*

Ezt vékony keztyű bőrre, vagy gyolcsra kenvén a' vak körömre borítatik; ezen tapasztra a' köröm alatt némi fájdalmas érzés és lázas mozgalmak mutatják magokat, melyek ha tűrhetőek le nem kell venni a' tapaszt, kivévén, ha a' fájdalom kiállhatlanná válik; ekkor a' fájdalmak szüntéig ólom tapasztal kell beborítani. Az érintett tapaszt, ha még jól ragadna is, minden negyedik, ötödik napon meg kell újítani, akkor a' körömöt szappanos meleg vízzel lemosván. Ezen gyógymódra a' vakköröm helyéből fölemelkedik, fölpuffad és alsó részétől elválik, midőn pedig nyomásra már semmi fájdalom sem mutatkozik, ügyesen köröskörül le kell azt

metszeni, 's akkor alatta már készen látunk egy üveg simaságú ép körmöt, melly állandóan tiszta marad. Az arsenicumból többet vagy kevesebbet veszén, a' mint az egyed többé vagy kevésbé érzékeny.

A' köznép mint mindenütt, úgy e bajnál is szeret kontárkodni, panaceát ajánlani — illyen a' vakkörömnek hold fogytakor egy darabka szalonnával három négyszer felülről lefelé való meghuzogatása, mit végezvén a' ház csurgatója irányában elássá, 's ennek szétrothadásával a' köröm vakságot is megszünendőnek hiszi. Szokásuk még némi „megtevés“ nevezet alatt és különféle nevetséges tárgyakhoz folyamodni — a' halott ember nyálávali kenést, viaszöntést 's a' t, mellyek a' köznép nevetlen babonás jellemének árnyéklatai gyanánt tekintendők, 's mint ilyenek célra általán nem vezetnek,

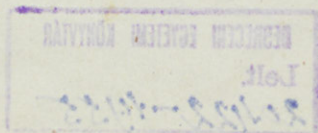
A' körmök éptanos gyakorlata.

A' természetben, nem tagadhatni, nagy részt minden vadon tenyész, 's noha alkarszei bájainak kiemelésével nem fukarkodik is, azok idomítására a' művészet' jótékony befolyását általán nem zárta ki. Ha körmeinket szabadon engednők tenyészni, úgy

azok majd hamar azt juttatnák eszünkbe, hogy a' ragadozó állatokkal egy osztályba jutottunk, 's lehetséges, kik azoknak tulságos megnövesztésében manap olly nagy gyönyört lelnek: e' ragadozó természetből némi részt öröklöttek is. Az idő nyomán kifejlett polgári állapot és mesterség gondolkozott eszközökrül, miszerint azokat mint védszereket körülményeinkben nélkülözhetőkké tegye, azért divatszerű nőlesztésüket nem látom általános nyomatókos okon alapulhatni, káros volta pedig könnyen bebizonyíthatandó, miután e mocsok csarnok véletlenül berepedhetvén körömhasadásra, köröm felület lobra 's egyéb veszélyes kórállapotra nyujthatand alkalmat, mit gyakran egy divatbohóc több ujj perczek elvesztésével kárpótolhatand. Érintők már a' körmök mi célra alkotvák, azért a' sasköröm csak egy ruhben sínylődőt elégíthet ki, kinek a' vérig vakaródzásban mondhatlan gyönyöre telik, vagy egy ex professo verekedőnek, hogy vitézsége jeleit, bárki tisztos arczára is maradólag felnyomhassa, 's ki vágnék ezekkel egy sorozatba jöni? — a' körmök életszabályos gyakorlata és ápolásáról megfeledekezvén, mintha azok műszeres testünk létrészei gyanánt tekintendők nem is lennének — hasznuk és céljukat az életben nem méltányolván gyógyiratinkból egészen kihagytuk, vagy csak igen felületesen

érintók. 'S ez elhanyaglás, uraim! ép olly kártékony mint megrovandó, mert honnan a' sok különbféle alakban jelenkező körömkór hosszú lánczolata, ha nem ezek élettani ápolásának elhanyaglásából — az erőmivi 's korcsvegyületből származottakat kivévén? Helyen lenni találok azért tovább szövéen a' tárgy fonalát, ahhoz kellő méltósággal szólni, 's éptanilag következő gyakorlati szabályokat fölallítani. A' körömök naponkint mosdás alkalmával szappanozott puha kefécskével — a' fogkeféhez hasonlóval — gyöngén dörgöltessenek meg, különösen ügyelvén azon sark szögletre mit a' körömök megszakadt ívelete az újjperczek' két oldalán képez, mert itt legtöbb mocsok és szeny teszi le magát, 's folytonos izgatása által a' lágyrészeknek részletes körömperczlobra támaszt alkalmat; nem különben itt némi bőrszálka is fejtekezik, mi nem egyéb mint a' körömököt körülvevő hámszegély vége, mellynek folytatása a' bőrbe közvetlen átmenetet nem tesz, miokbúl itt megszakadván felszálkásodik — ezt vékony finom ollóval szükséges lemetszeni 's nem kiszakítani erővel, mint sokan tenni szeretik, mert ez ugy mint amaz, heveny mérsékményű egyedeknél, lobra kórgerjesztők gyanánt tekintendő. Szokása, kivált hölgyeinknek, az érzéktelen körömszegélyt, melly olly szépen köríti azt, erőszakkal hátra

a' bőrfelé nyomni, vagy vékony éles tollkéssel lekeríteni; nem tagadhatni ez által a' körmök némi idomulást nyernek; nem átalom megvallani még is, hogy e kezelést semmi oldalról sem helyeslem, mert első esetben az erőszakolt hátranyomás miatt a' hám szégyelynek a' bőrbe repedése okoztathatik, második esetben a' köröm, mi tövénél legvékonyabb lévén sértethetik meg, 's szinte duló lob 's szálkaság gerjesztethetik, mellynek rémalakával olvasóim már ismeretesek. Kárhóztatandó még az is, hogy a' körmök fölületét némmeltyek üvegdarabkával, vagy éles késecskével vékonyra faragják, hogy általa bájaikat jobban kiemeljék, e ténykezés a' kívül, hogy a' körmöket fényektől megfosztja, miáltal csak elrutítatnak szinte azon veszedelmes következményt vonhatja maga után, mint feljebb érdeklők, azért mint ilyen mellőzendő. A' sokaknál divatba jött hosszú körmöt, hivatkozván a' már elmondott okokra, általán nem helyeseljük: nyirassanak azok körül a' körmök íveltsége szerint, legfeljebb egy vonalnyi élettelen körömrészt hagyván azokon, mit reggelenként körömkefével vagy némi e végre a' körömkefén létező sérte sorról, vagy félhold forma tonka hegyezzel az ott tanyázni szerető mocsoktól megtisztítani szükség; de figyelemmel legyünk, nehogy a' metsző szerrel az élőkörömbe hatván fájdalmas lobot ger-

jesszünk, 's ne feledjük különösen, hogy azok két oldalán, a' lemetszés által szeglet ne képeztessék, hanem az kerekded legyen, mert ez a' lágy részeket sértvén a' folytonos lobizgatás útján azt valólag életre is lobbantja. Kerültessenek még minden maró 's erőművileg ható befolyások, mosás alatti erőszakos feldörgölése a' körmöknek, zúzás metszés szúrás, mellyek a' részek folytonosságát megbontván, körömszállkaság, vérömleny, heves körömpercz lobot 's t. e. féleket idéznek elő a' beteg' sérelmével 's érdeklött részei tetemes kárával.

Ezekben véltem összevonva felállítani, azon elméleti és gyakorlatilag fontos építési szabályokat, mellyeket minden pontoságot kedvelő egyednek, de feltűnőleg azoknak ajánlom figyelmébe, kik a' körömkór különbözőféle nemeiben sínlódvén saját kínjaikon okultak. Óhajtom egyszersmind hogy ez építési szabályok átalánossá válván kellőleg méltassanak, 's befolyván az egészségi jó létre, illő helyüket minden pipere asztalnál elfoglalhassák.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR

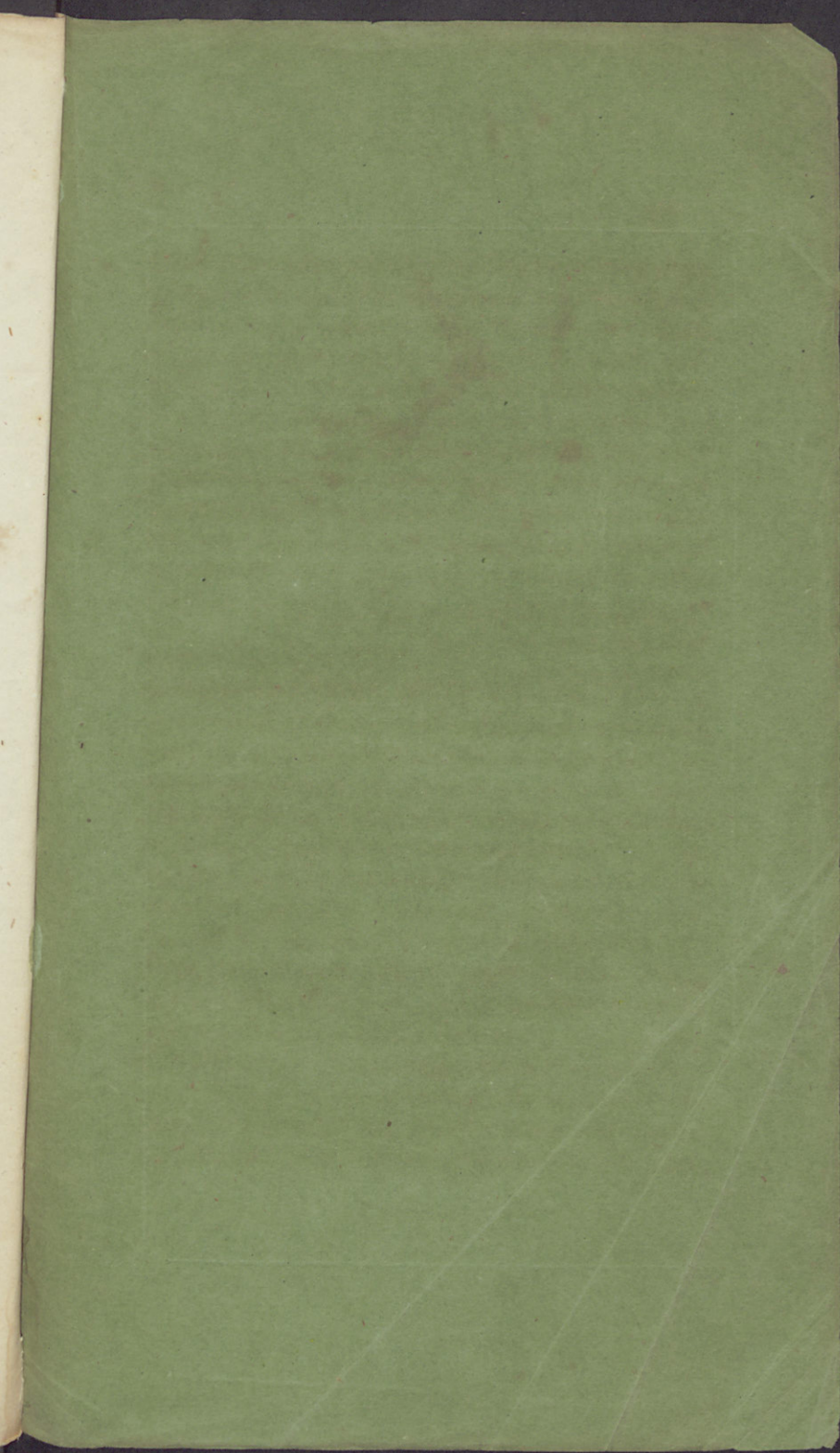
Lelt.

20422-1955

NB. A^s körömbullás történetesen kimaradván a^s
kőrmök kőreit tartalmazó képletből, föltalálására a^s
41-ik számú oldallapra utasítjuk olvasóinkat.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

57 $\left(\frac{7}{67} \frac{1}{1} \right)$ 1,20

756131

PESTEN, 1842.

Emich Gusztáv könyváros' bizományában.